

Nazityskland hade våren 1944 förintat eller jagat iväg majoriteten av Europas judar och var på väg att förlora kriget.

Ändå hade Hitler precis ockuperat Ungern med målet att utplåna den största kvarvarande judiska befolkningen i Europa: Ungerns 800 000 judar.

Våren 1944 mördades 440 000 judar från landsbygden när Adolf Eichmann, logistikansvarig för Förintelsen, drev upp takten på dödsmaskineriet i Ungern.

Eichmann var den som förde protokoll i Wannsee i januari 1942 då Nazitysklands ledare drog upp riktlinjerna för Förintelsen av Europas 11 miljoner judar.

Trots ett skriande behov av logistik för nazisternas krigsmaskineri våren 1944 belastades järnvägen från Budapest till Auschwitz med boskapsvagnar fullastade med judar.

När hösten 44 kom jobbade den svenska legationen i Budapest för högtryck med att rädda judar undan Förintelsen.

I centrum för det som skulle bli andra världskrigets allra bästa stund för officiell svensk utrikespolitik stod den 31-åriga diplomaten Raoul Wallenberg.

Hans ankomst i juli 1944 tillförde exceptionellt kurage, uppfinningsrikedom och organisationsförmåga. Hans

arbetskapacitet växlade upp den svenska legationens verksamhet så att tiotusentals av huvudstadens judar till slut kunde räddas.

Adolf Eichmann var väl medveten om sin svenske antagonist och sade att han ville skjuta "judehunden" Raoul Wallenberg.

När envigen mellan de två var över i början av 1945, fanns det ca 120 000 judar kvar i Budapest.

I dag finns det en dryg miljon judar i Europa, ungefär en tiondel av de 11 miljoner som fanns strax innan andra världskriget.

Hur såg då vägen ut från det att UD år 1938 önskade röda J-stämplarna i tyska pass för att kunna stoppa judar vid Sveriges gräns, till skyddspassen i Budapest några år senare som gav judar i Ungerns huvudstad provisoriskt svenskt medborgarskap?

I juli 1938 möttes delegater för 32 länder i franska Évian för att diskutera de många judar som förföljdes av Nazityskland. Inget land erbjöd en fristad.

Den svenska delegationen sa att Sverige endast kunde ta emot ett litet antal flyktingar samt att "Judefrågan" måste lösas genom bosättning utanför Europa.

Två veckor innan Kristallnatten hösten 1938 skrev Socialstyrelsen ett

hemligt cirkulär om att tyskar med J-stämpel i passet skulle avvisas.

I februari 1939 protesterade 1500 studenter här i Uppsala mot att släppa in 10 judiska läkare som flydde nazisternas förföljelse.

Den 9 april 1940 ockuperades Norge av Nazi-tyskland. Uppemot 60 000 norrmän skulle åren därpå fly till Sverige.

Av säkerhetsskäl bollade gränspoliserna varje enskilt flyktingärende med UD via odokumenterade telefonsamtal.

Alla dessa samtal skulle bidra till att Sveriges nya flyktingpolitik mejslades fram. Hösten 1942 kom nämligen Förintelsen till Norge. Över 700 norska judar mördades.

Den 26 november deporterades drygt 500 norska judar till Auschwitz från Oslo.

UD hade nu upptäckt att svenskt medborgarskap innebar skydd för judar som skulle deporteras, vilket gjorde att svenska diplomater hade dagliga förhandlingar med tyska myndigheter i flera ockuperade länder.

Av drygt 2000 norska judar flydde uppemot 1 200 till Sverige. De norska judarnas öde blev den största nyheten i Sverige år 1942.

Året därpå kunde nästan alla danska judar, omkring 7000, räddas till Sverige

Svenska UD:s allra bästa stund...

I år är det 80 år sedan Raoul Wallenberg sändes ut av Sverige till Budapest för att rädda judar undan Förintelsen.

Hösten 1944 jobbade den svenska legationen i Budapest för högtryck. I centrum för det som skulle bli andra världskrigets allra bästa stund för officiell svensk utrikespolitik stod en 31-årig svensk diplomat.

via båt över Öresund i en av de största räddningsaktionerna under Förintelsen.

En intensiv kommunikation pågick mellan UD och svenska legationen i Danmark om Nazitysklands planer på att likvidera de danska judarna.

Sveriges regering varnade Nazityskland i ett officiellt uttalande via Sveriges radio och TT för konsekvenserna om danska judar skulle deporteras.

För första gången sedan Hitler kom till makten uttryckte en suverän europeisk stat offentligt sin vilighet att ovillkorligt ta emot judar från tredje stat som flydde från nazisterna. Vad hände då med Adolf Eichmann och Raoul Wallenberg efter deras dramatiska kraftmätning i Budapest?

Raoul Wallenberg greps av Sovjet i januari 1945 och övergavs av Sverige av hänsyn till Stalin då svenska regeringen ansåg att en miljardkredit med Sovjet var viktigare.

Övergiven och glömd här i Sverige blev han hedersmedborgare i USA, Kanada, Australien och Israel och är i dag Sveriges internationellt mest kände diplomat.

Adolf Eichmann flydde till Argentina

där han i maj 1960 kidnappades av fyra israeliska agenter och flögs till Israel.

Rättegången mot Eichmann i Jerusalem pågick under hela år 1961 och exponerade Förintelsens ondska och fasa för hela världen.

När den var över sade Israels förste premiärminister David Ben Gurion att Israel nu måste uppmärksamma hjältarna, de som med risk för sina liv räddade judar.

Förintelsemuseet Yad Vashem började därefter ge utmärkelsen "Rättfärdiga bland folken" till dem som rättade judar.

Bland de första som fick denna utmärkelse var den danska motståndsrörelsen, det danska folket och den danske kungen. Raoul Wallenberg var nummer 31 bland de idag över 28 000 utmärkelsen.

Israeliska UD:s utställning "Beyond Duty" hyllar de 36 diplomater från 21 länder som har erkänts av Yad Vashem som "rättfärdiga bland nationerna".

Sex av de 36 diplomater som finns med på listan är svenskar, där den mest kände är Raoul Wallenberg.

Ingen annat land i världen har så många diplomater som Sverige bland

dem som Yad Vashem räknar som "rättfärdiga bland folken".

Sverige gjorde alldeles för lite och alldeles för sent i kampen mot Förintelsen och hur många människor som dog på grund av de stängda gränserna i början av kriget är omöjligt att säga – men i slutet av kriget fanns över 200 000 flyktingar i Sverige.

I det kompakta mörker som Förintelsen utgör är den heroiska gärning som Raoul Wallenberg och övriga diplomater i Budapest utförde – med stöd av svenska UD – ett starkt skinande ljus.

Att inte kännas vid och att inte lyfta fram dessa goda exempel innebär att alliera sig med mörkret och spela ondskan i händerna. Därför är det på tiden att Sverige ger Raoul Wallenberg och svenska UD:s byråkratiska motstånd mot Förintelsen dess rättmätiga plats i svensk historieskrivning och i svensk hägkomst av Förintelsen.

Till sist: Graden av antisemitism är något som definierar det andliga och moraliska tillståndet i ett land.

Världens mest kände jude, Jesus, beskrev det så här i sin berättelse om hur människosonen en gång ska döma världens nationer: "Det ni har gjort mot dessa mina minsta (eller mest utsatta) bröder, det har ni gjort mot mig".

Ruben Agnarsson

Svenskt skyddspass.